

KENNETY

ÄÄNTI?

KENNETY

YLLÖPI

STO?

Orwellin romaanissa **1984** sotaa johdetaan Rauhaministeriöstä. Suomessa yliopistojen vapaudenriistoa ajetaan Opetusministeriöstä autonomian nimissä. Ministeri Virkkusen hekkutus, kuinka ”uusi laki on parasta, mitä yliopistoille on tapahtunut niiden perustamisen jälkeen”, on omahyväisyyttä tai lyhytnäköisyyttä. Kenen demokratialla uudistetaan, kenen yliopistoa?

**TIETO EI OO VAIN
AKATEEMINEN
KYSYMYS!**

Ylhäältä saneltuna, heiveröisesti julkisuudessa perusteltuna ja täynnä lausumattomia taka-ajatuksia yliopistolaki on edennyt tärkeimpien akateemisten hyveiden negaationa. Lain ongelmat eivät jää sen kirjaimeen ja alaan. Laki tekee virkamiesten ja yritysten harvainvallasta entistä totaalisempaa. Ongelma koskee koko yhteiskuntaa. Yliopiston kysymykset ovat yhteiskunnan ja yhteiskunnan kysymykset ovat yliopiston. Asia on yhteinen.

Yhdysvaltalaislähtöiset managerialistiset ideologiat ja käytännöt ovat tunkeutuneet kaikille suomalaisenkin yhteiskunnan alueille. Kaikkialla avainosaajina häärivät organisaatiokehittäjät, tulosjohtajat, laatupäälliköt, johtajuusstrategit, tuottavuuskehittäjät, trainerit, sparraajat ja muut sisältöjä ymmärtämättömät mutta taloudelliseen tehokkuuteen vannovat konsultit. Yliopiston alistuminen tälle samalle on onnettomuus, häpeä ja tappio: jos edes yliopistot eivät kykene vastustamaan trendiä, jää koko yhteiskunta vailla toivoa asioiden järkiperaisesta, avoimesta, kriittisestä ja perusteellisesta käsittelemisestä. Juuri yliopiston pitäisi tarkastella managerialismin itsensä vaikutuksia yhteiskunnassa, välineellisen tehokkuusajattelun ja tulosjohtamisen taustaoletuksia, riskejä ja seurauksia.

Yliopistoja on jo runneltu monin yritysmaailman malleja imitoivin uuden julkishallinnon (New Public Management) käytännöin. Kehityksen lakipisteenä yliopistolaki on kipupiste, jonka kautta kritiikki kokoontuu. Se on lain suurin hyöty. Syntyneen vastustuksen voimalla yliopistot muuttuvat, mutta toisin kuin Opetusministeriössä osataan kuvitella.

Tänä keväänä on aika luoda yliopistoille toisenlaista nykyisyyttä. Opiskelijoiden ja henkilökunnan kriittinen ääni on parasta, mitä yliopistoille on tapahtunut. Yliopistoyhteisöt eivät ole liikkeellä liian myöhään, sillä ne ovat liikkeellä nyt.

10 SYYTÄ

Lain valmistelu:

1. Lakiesitys on tuotettu nopeasti ja kritiikkiä kuuntelematta – lopputulos on ylhäältä saneltu, vajaasti perusteltu ja epämääräinen. Sen käytännön seurauksia edes lain puoltajat eivät ole osanneet arvioida. Nykyisen hallituksen aikana lainvalmistelu on muuttunut perustuslakia, asiantuntijakritiikkiä ja kansalaisten perusoikeuksia vähätteleväksi.

2. Yhteiskunnallinen tilanne vaatii lakiesityksen uudelleenarviointia. Lain juuret ovat ajassa, jonka jälkeen olosuhteet taloudessa ovat muuttuneet merkittävästi.

Lain sisältö:

3. Yliopiston hallitukselle annetaan ylivalta kaikissa keskeisissä asioissa. Hallitus päättää yksin yliopiston johtosäännöstä, jossa lukuisat lain avoimeksi jättämät hallintomuodot määrittellään. Puolet hallituksen jäsenistä, mukaan lukien puheenjohtaja, jonka ääni tasatilanteessa ratkaisee, valitaan yliopiston ulkopuolelta, jolloin yliopistoa voidaan hallita täysin yliopistoyhteisöistä välittämättä. Mallille ei ole esitetty avoimesti perusteita. Se heikentää ratkaisevasti yliopistojen autonomiaa.

4. Yliopiston rehtori valitsee hallitus eikä yliopistoyhteisö nykyiseen tapaan, jolloin rehtori ei ole enää vastuussa yliopistoyhteisölle.

5. Yliopistoyhteisöä edustava elin, collegio, valitsee hallituksen ulkopuoliset jäsenet, mutta ei voi erottaa hallitusta. Hallituksen jäsen voidaan erottaa vain hallituksen omasta esityksestä. Hallitus ei ole vastuussa yliopistoyhteisölle.

6. Laki ei määrää collegion valintatapaa eikä sen koolle alarajaa. Yliopiston hallituksen määrittämän johtosäännön varaan jää, millainen edustus yliopistoyhteisön ryhmillä (professorit, muu henkilökunta, opiskelijat) olisi. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet voidaan supistaa käytännössä merkityksettömiksi. Lakiesitys ei takaa yliopiston sisäisen demokratian ja kolmikantamallin toteutumista.

7. Lain väitetään vahvistavan yliopistojen itsenäisyyttä, mutta tosiasiaa erilaiset seuranta- ja tulosohjausmenettelyt lisääntyvät.

8. Laki muuttaa virkasuhteet työsuhteiksi, mikä ei takaa henkilöstön aseman vahvistumista vaan voi olla heikennys paitsi työ-, oikeus- ja eläketurvaan, myös opiskelijoiden oikeusturvaan.

9. Laki mahdollistaa lukukausimaksut EU/ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille. Se avaa ensimmäisen kerran tien yliopistotutkimusten muuttamiseen vähin erin muissakin tapauksissa (esim. kaksoistutkinnot) maksullisiksi.

10. Laki ei takaa tiedon julkisuutta. Ylin valta myös tutkimuksessa on yliopiston hallituksella. Yliopistoa ohjataan ulkoisen rahoituksen hankkimiseen. Koska hallituksen jäseniä ohjataan samalla ensisijaisesti taloudellisten etujen harkintaan, tieteelliset, sivistykselliset ja yhteiskuntakriittiset intressit jäävät toiselle sijalle. Laki kannustaa suosimaan yksityisiä tilaustutkimuksia, joiden tulokset voidaan salata.

VASTUSTAA

YLIOPISTOLAKIESITYSTÄ

Laki tekee yliopiston hallituksesta yritysten hallitusta jäljittelevän elimen, joka yhdessä yritysten toimitusjohtajaa jäljittelevän rehtorin kanssa on käytännössä yksinvaltainen. Hallituksen päätöksiin yliopiston muuttamisesta, laitosten ja koulutusohjelmien lakkauttamisesta ja perustamisesta sekä tieteellisen tutkimuksen linjauksista on mahdoton vaikuttaa yliopistoyhteisön sisältä. Lain henkenä on painottaa hallitusten

taloudellista vastuuta eikä yliopistohallinnon tieteellistä tai sivistyksellistä merkitystä. Laki vie yliopistot jyrkästi kohti yritysten manageriaalista hallintomallia, joka on ajan hengen mukainen mutta yliopiston ihanteelle vieras ja vahingollinen.

Lue lisää kritiikistä sekä analyysejä yliopistolain taustoista osoitteessa:

➔ www.filosofia.fi/yliopistolaki

Adressi yliopistolaista

➔ opiskelijatoiminta.net/adressi/

Verkostoja:

Avoin yliopisto (Jyväskylä)

➔ avoinyliopisto.wordpress.com/

Opiskelijatoiminta.net (Helsinki)

➔ www.opiskelijatoiminta.net/

Sivistysyliopisto (Oulu)

➔ sivistysyliopisto.wordpress.com/

Toimiva yliopisto (Tampere)

➔ toimivayliopisto.wordpress.com/

Uniaktion (Åbo)

➔ uniaktion.blogspot.com/

Yliopistotoiminta (Joensuu)

➔ yliopistotoiminta-jns.blogspot.com/

Kokosivat Pelttari,
Salminen, Tomperi & Vadén
/ niin & näin;
ulkoasu ja taitto: Kimmo
Hokkanen; valokuva: Sami
Syrjämäki.

LINKKEJÄ:

Yliopisto-blogeja:

Aktivistiyliopisto

➔ aktivistiyliopisto.wordpress.com

Matti Vesa Volanen

➔ mattivesavolanen.blogspot.com/

Tiina Arppe

➔ tarppe.blogspot.com/

Lakikriittisiä kannanottoja mm.:

- Ylioppilaslehtien päätoimittajat
- Oikeustieteellisten tiedekuntien dekaanien kannanotto
- Professoriliitto ja Tieteentekijöiden liitto
- Yliopistolehtorien liitto
- Suomen ylioppilaskuntien liitto
- Kuuden ylioppilaskunnan kannanotto

Katso linkit kannanottoihin sivulla:

➔ www.filosofia.fi/yliopistolaki/linkit